

Justitiedepartementet

Yttrande avseende Genomförande av direktivet om personer som deltar i den offentliga debatten (Ds 2025:5)

Linnéuniversitetet tillstyrker förslaget men hade önskat en tydligare koppling i motiven till direktivets bakgrund och syfte.

Sammanfattning

Enligt Linnéuniversitetet hade det varit välkommet med en bredare genomlysning av begreppet rättegångsmissbruk och en tydlig koppling till direktivets definition av det. I artikel 4.3 skrivs nämligen fram omständigheter för den inbördes relation mellan parterna som konstituerar centrala delar av missbruket och som även ger förståelse för direktivets skyddsintresse.

Närmare om Linnéuniversitetets inställning:

Direktivet har tillkommit i en extremt polariserade världsordning med vitt skilda uppfattningar om vad som är fakta och vad en god etik och moral innebär. En utveckling märks där journalister, forskare och andra aktörer som debatterar samhällsfrågor i ökad omfattning utsätts för illegitimt processande i syfte att tysta dem. Ett aktuellt exempel på detta är det högerextrema projektet "Förtalsombudsmannen", vars strategi varit att stämma personer för uttalanden de gjort i offentligheten för att få dem avgjorda i rätten som småmål med förenklad prövning och utan risk att behöva betala motpartens advokatkostnader."¹

Av det sagda följer en förutsebar splittring kring vad som konstituerar begrepp som ett "allmänt intresse" (artikel 4.2) eller att processa utan att "genuint hävda eller utöva en rättighet", det som i direktivet kallas rättegångsmissbruk (artikel 4.3).

I utredningen förs väldigt få resonemang om förutsebara meningsskiljaktigheter. Utredningen refererar i stället kort till direktivets artiklar i syfte att etablera legaldefinitioner för det begrepp som förts in i den svenska lagstiftningen, vilket är "deltagande i den offentliga debatten" (artikel 4.2).

Någon närmare definition vad avser begreppet rättegångsmissbruk (artikel 4.3) görs dock inte. Tvärtom säger utredningen explicit att detta inte krävs då

begreppet förstås som främst relevant för tillämpningen av fördelningen av rättegångskostnader och sanktioner, något som svensk rätt redan har bestämmelser för (Ds 2025:5 s. 34).

I artikel 4.3 skrivs dock fram omständigheter för den inbördes relation mellan parterna som konstituerar centrala delar av missbruket och som även ger förståelse för direktivets skyddsintresse.

Svensk rätt har i efterkrigstid inte behövt konfronteras med den växande repression, inklusive rättegångsmissbruk, som direktivet tar sikte på i någon större omfattning. Att därför inte tydligare knyta definitionen av rättegångsmissbruk till direktivet, och därigenom markera den nya lagens tänkta funktion som ett utökat skydd med sikte särskilt – men inte exklusivt – på vissa grupper, innebär att en viktig möjlighet att inskräpa grunderna för det aktuella skyddet går förlorad. Exempel på detta är när de processer som ska förhindras omnämns som ”oseriösa”, i stället för att se dem i ljuset av att vara systematiskt politiska processer som lagstiftningen syftar till att skydda individ och samhälle ifrån.

Sagda tystnad öppnar i sin tur för att lagens neutralt framskrivna skydd skulle kunna bli ett sätt för auktoritära krafter att undgå rättsliga processer eller att skyddas av regler om att säkerhet ska ställas. Här kan domstolars rätt att ex officio besluta om att ogiltigförklara en parts talan bli ett verktyg i utvecklingen.

I övrigt tillstyrker Linnéuniversitetet utredningens förslag.

Yttrandet har utarbetats av Jenny Westerstrand, universitetslektor vid institutionen för rättsvetenskap, Kristofer Holt, professor vid institutionen för medier och journalistik, samt Annika Hamrud, projektledare vid Medieinstitutet Fojo. I ärendet har rektor Peter Aronsson beslutat efter skriftlig föredragning av handläggare Marcus Svensson, universitetsledningens kansli.

ⁱ De Vivo, Lucas (2024) [”Förtalsombudsmannens” stämning av Bianca Meyer till HD” Journalisten 21/5 2024.](#)